

Repensar la filosofia ambiental del centre

On 'es troba' la filosofia del nostre centre?

Segurament estareu d'acord que podem trobar l'expressió escrita de l'ideari d'un centre escolar en el seu Projecte Educatiu (PEC) tot i que **no exclusivament** en ell. També està present en els continguts de cartells, fulletons o altres canals que contenen missatges on s'anuncia un esdeveniment, s'informa sobre un fet puntual, s'invita a les famílies o altres membres de la comunitat a una reunió o a col·laborar en una iniciativa, també és pot inferir del Reglament de Règim Intern

L'ideari del centre o el que anomenem la seva filosofia també es pot **llegir** en la **pràctica diària**, en el comportament de les persones que conformen la comunitat educativa, en això que consideren més important, en com distribueixen el temps o organitzen els espais i el mobiliari, en la decisió d'utilitzar o no llibres de text únics, en les metodologies d'ensenyament, en la manera en que *viuen* l'institució, etc.

Els documents escrits que "declaren" l'ideari del centre, els objectius generals i les línies d'acció previstes, els anomenem **Projecte Educatiu**, és el discurs, el que es diu que es vol fer. En canvi, a la pràctica diària, al que efectivament es fa, en diem **Desenvolupament Educatiu en Acció**. Aquestes dues expressions de la filosofia del centre poden ser **coherents** entre sí o pel contrari es poden percebre **contradiccions** entre els valors desitjats i les conductes observades.

Així mateix, pot ser que existeixi una **filosofia compartida** sense fissures per tota la comunitat educativa o, pel contrari, es pot observar la presència de **diverses i contradictòries "filosofies"**. Per exemple, dins del propi claustre, entre el claustre i el personal no docent, entre el claustre i els alumnes, entre el professorat i les famílies.

En tot cas, hem de reconèixer que no existeixen **escoles neutrals** perquè, més enllà de les orientacions generals o normatives de l'administració, cada col·lectiu posseeix unes característiques pròpies que conformen el seu ideari i que es manifesta cada vegada que es pren una decisió, que s'estableix un ordre de jerarquia entre determinats valors, quan s'assumeixen quines són les normes de convivència o es prioritzen certs ensenyaments o activitats.

Amb el mateix criteri, podem dir que totes les escoles tenen una manera particular de concebre i de relacionar-se amb l'**ambient**. Totes les escoles tenen una **filosofia ambiental**, independentment de que aquesta hagi estat o no discutida i consensuada, que estigui o no explícitament reflectida en el seu Projecte Educatiu (PEC), l'ideari en relació a l'ambient sempre està present en els comportaments espontanis i les decisions que assumeixen els membres de la comunitat educativa de manera individual o col·lectiva.

Per què us proposem repensar la vostra filosofia ambiental?

Bàsicament el que considerem important és garantir la **màxima coherència** entre el **discurs** i la **pràctica** de manera que cada centre tingui una visió compartida i així poder

assegurar un treball conjunt, efectiu i coordinat.

Per aquest motiu el propòsit d'aquesta tasca és analitzar quins valors, actituds, normes o comportaments - en relació a l'ambient i a la solució o prevenció de les problemàtiques socioambientals - formen part del vostre Projecte Educatiu. Es tracta de detectar tant els aspectes positius sobre els que es vulgui aprofundir com les possibles mancances i punts conflictius que es vulguin modificar.

Una determinada filosofia ambiental pot afavorir un estil d'intervenció que aprecia l'ambient i en té cura o pel contrari, que el malmet a curt o llarg termini i amb diferents nivells de gravetat i reversibilitat.

Gràcies a aquesta anàlisi s'espera que els centres puguin acordar els eixos o idees orientadores que conformen el que anomenem la *filosofia ambiental del centre* inspirada en els *principis de sostenibilitat*.

El primer aspecte a acordar és la filosofia del centre en matèria ambiental. Després caldrà vetllar perquè la filosofia es concreti en una veritable cultura de la sostenibilitat en la gestió i en els *programes d'educació ambiental*.

Decisions prèvies per dur a terme aquesta proposta

Probablement el primer pas consisteix en discutir i decidir com us organitzareu:

- si es tracta d'una feina que li correspon exclusivament al professorat,
- si s'hauria de convocar el debat a altres col·lectius de la comunitat escolar, o
- si en primer lloc el claustre elaborarà un document i obrirà un debat ampli en una segona fase (un debat de tot el document o d'una part).

Es tracta que s'impliqui la major part de la CE. Cada centre determinarà - en funció de les seves pròpies circumstàncies- quins col·lectius participaran. És important assegurar canals eficients de comunicació, de manera que tothom tingui ocasió d'opinar i d'intervenir.

La segona decisió consisteix en acordar si:

- començarem per analitzar el que "diem", es a dir, per revisar, consensuar i redactar el document (Projecte Educatiu).
- si pel contrari preferim iniciar amb el que "fem", és a dir, fer una diagnosi del Desenvolupament educatiu en acció, o
- o si farem simultàniament la diagnosi i els ajustos del què diem i del què fem.

Ambdues tasques són inseparables, l'ordre depèn del que sigui més funcional per vosaltres.

PREGUNTES PER ORIENTAR EL DEBAT

A. SOBRE EL PROJECTE EDUCATIU:

1. Ideari del centre en relació a l'ambient

- Es defineix amb claredat què s'entén per ambient, per gestió ambiental i per educació ambiental?
- Aquesta declaració planteja els reptes del desenvolupament sostenible i defineix els principis de sostenibilitat?
- Expressa amb claredat quins són els compromisos en relació a l'ambient i què hauria d'assumir cadascun dels col·lectius que formen part de la comunitat educativa?
- Inclou declaracions referides a la responsabilitat ambiental i a les actituds positives que s'esperen de l'alumnat com a part del seu desenvolupament personal i social?
- Hi ha referències explícites en relació a desenvolupar el pensament crític, a participar en la construcció d'alternatives i a implicar-se en accions transformadores concretes?
- Es fa èmfasi en l'ensenyament i l'aprenentatge de valors com a la cooperació, l'autonomia, la comunicació o la participació?
- Es troben referències sobre la cura de l'entorn i els recursos, per exemple: la voluntat d'adoptar bones pràctiques en la gestió de l'aigua, dels residus, de l'energia, de la biodiversitat, de l'edifici i dels patis, de la neteja i el manteniment, sobre la política de compres, etc.?

Acordar i deixar per escrit aquestes declaracions podria semblar una formalitat.

Tanmateix es tracta d'un primer nivell de concreció, imprescindible per garantir la coherència entre les decisions que prenen les diferents persones que actuen en el centre. La manca d'explicitació dels conceptes que formen part del vostre ideari, creen barreres que impedeixen la comunicació – fet imprescindible per arribar a acords -.

Recordeu: Quan ens preguntem - què és bo?, - què és dolent?, - què hauriem de fer?, cada vegada que valorem, que decidim fer una determinada actuació o en deixem de banda una altra... ho fem des d'un punt de vista.

Aquesta activitat pretén que cada centre expliciti amb un llenguatge senzill i comprensible per a tothom quines són les idees que conformen el vostre marc de referència, es a dir, els vostres principis comuns i consensuats.

2. Objectius

- Inclou la formulació d'objectius en relació als principis que heu consensuat?
- Hi són presents alguns objectius que ofereixin oportunitats per a l'educació ambiental?
- Hi són presents alguns objectius per garantir una gestió ambiental sostenible?

3. Principals línies d'acció (associades a cadascun dels objectius)

- S'ha previst un model organitzatiu per portar a terme les diferents línies d'acció (per exemple: crear una comissió coordinadora, definir espais i temps per garantir la seva feina, determinar qui formarà part d'aquesta comissió ...?)

- S'han organitzat activitats o dissenyat materials (fulletons, cartells, etc.) per difondre, a la comunitat educativa, aquests principis?
- Es preveu que tothom tingui accés a la informació?
- Es preveu l'ensenyament d'habilitats socials i procediments de participació?
- S'han elaborat criteris ambientals per a la gestió del centre?
- Es preveu que l'alumnat tingui oportunitats d'implicar-se en accions reals de transformació de l'entorn immediat i de reflexionar sobre l'experiència obtinguda?
- Quines seran les successives línies d'acció?
- Existeixen instruments d'avaluació orientats a garantir la oportunitat d'iniciar una determinada acció?
- Existeixen instruments de seguiment per controlar la qualitat i continuïtat de les accions?
- Es preveuen mecanismes per a la inclusió permanent de canvis orientats a la millora de les accions?

B. PER A LA DIAGNOSI DEL DESENVOLUPAMENT EDUCATIU EN ACCIÓ

El que us proposem és analitzar com es manifesta la vostra filosofia ambiental en la vida escolar, en la pràctica diària.

- Entre els adults (equip directiu, professorat i altres treballadors del centre) existeix un grau acceptable d'homogeneïtat en les actuacions cap a l'ambient?
- Com es manifesten els acords i/o els desacords?
- Com es resolen els conflictes?
- Quins valors estan a la base de les normes de convivència del centre (entre els propis adults i entre els adults i els alumnes)?
- A l'hora de dur-les a la pràctica, es produeixen conflictes?, entre el professorat?, amb o entre els alumnes,...?, quin tipus de conflictes?
- Han participat els alumnes en la negociació de les normes de convivència?
- S'afavoreixen processos d'intercanvi i de cooperació formal i informal entre els diferents actors (per exemple amb les famílies)?
- S'observa una explícita intenció per part del professorat de delegar responsabilitats a l'alumnat?
- Podríem afirmar que al centre es potencia un model de gestió democràtic?, com s'evidencia?
- D'on surten les iniciatives? dels adults (professorat, personal no docent, famílies)? de l'alumnat?
- Com es viuen les propostes de canvi?, com un repte?, amb resistència?
- L'alumnat té llibertat per a planificar, executar / avaluar les iniciatives? Com es manifesta?
- Es promou en les persones la consciència de la seva capacitat i responsabilitat per a participar i tot el que això comporta?
- Es potencia la creativitat de les persones implicades en la recerca de nous models i solucions per assolir els objectius?
- Hi ha oportunitats (temps, lloc, disponibilitat,...) per la coordinació entre àrees o

entre diferents grups i professors?

- Quin és l'abast dels missatges que s'ensenyen al centre i a l'aula en relació amb la qualitat ambiental i el desenvolupament sostenible?
- Quins aspectes de l'edifici i de l'entorn es gestionen tenint en compte la filosofia ambiental del centre?
- S'utilitzen l'edifici, els patis, els jardins i els espais exteriors com a recursos per a l'educació ambiental?, Com?
- Qui participa en la gestió de les aules i de l'edifici?, com es fa?
- El centre és una institució oberta al barri, a la ciutat i a entorns més llunyans?, com és manifesta?
- Es fomenta la participació dels alumnes o d'altres membres de la comunitat educativa en programes o campanyes ambientals promogudes per d'altres institucions?
- La coherència amb la filosofia ambiental es manifesta en l'enfocament pedagògic d'altres programes o iniciatives que porta a terme el centre?

Finalment...

Heu trobat una coherència significativa entre el vostre ideari i les accions vinculades a l'ambient?, entre els objectius i les línies estratègiques previstes o que porteu a terme?

Si heu introduït canvis en el PEC és probable que necessiteu fer ajustaments en algun d'aquests aspectes de la vida escolar:

1. en els continguts curriculars,
2. en els estils d'ensenyament i d'aprenentatge,
3. en el context físic on té lloc l'aprenentatge i l'ensenyament,
4. en el clima social del centre, o
5. en les relacions que el centre estableix amb l'entorn proper i llunyà.